

הד המזרח

סאון ליהדות הספרדית
ECHO of the ORIENT | صدی الشرق

ישראלים בנין ג'נרלי ת.ז. 617 טלפון 3190 Jerusalem P.O.B. 617
המערכת עונה בין השעות 12-11 לפני הצהרים

כרך ד'
גליון כ
שבועון

ח ח' ר
הגליון:
35 מא"י
חתימה לשנה
1.250 לא"

יום ששי, ערב סוכות תש"ו (21.9.45)

התכו:
לעניני השעה —
בשולי ימינו
"המלחמה" — לשלום
הישוב העברי ושית המסים...
היהדות במזרח...
תרגום התלמוד לערבית
"גיהרלל נהרו וה. ג. וולס"
לתולדות הישוב היהודי בעכו
הר הזיתים בעבר ובהווה
אחי, בני קהלת מוגסטיר
דור אובד (שיר)
פרישת שלום מיהודי פרס
אפכא מסתבר
י. גרומן
א. אלמאליח
י. בן-י.
נחם
ח. דרומי
מ. בניחו
י. קלדרון
מ. גירוא
ש. י.
בשבוע של חוהמ"ס לא יופיע שבועוננו.
הגליון הבא יופיע ביום ששי כ"ח בתשרי.

עניני השעה

מועות על א"

העתונות גדושה יום יום ידיעות על תכניות לפתרון ת.א"י אך הידיעות והשמעות האלו סותרות אחת השניה. מצד אחד מתבשרים אנו על מאמציו של נשיא י.ב. טרומאן, להרשות עליה של מאה אלף יהודים מיד בכדי לספק את הדרישות לעליה של שרידי התופת ירופה, ומאידך ידיעות על ההחלטה של הממשלה י.ס"ת להמשיך את העליה היהודית לארץ, בגבולות צר הלבן, עד שיוחלט על פתרון סופי לשאלת א"י. למקרא הידיעות האלו, יש הרגשה כאילו. מתנהלת ע"י מלחמת עצבים. עם בוקר מציף אותנו גל של ידיעות ולעת ערב, יורדת הטמפרטורה פלאים. הלבבות נלאים מבוכה וחורדה. כי אין לדעת כיצד יפלו פני ימים ומתי יוכרע עתידה של הארץ. הזוועות שעברו עמנו במלחמה זו, אבדן ששה מיליונים במשרפות י.ב. כל אלה התישו את עצבינו, ואין בכוחנו לשאת את סבלנו. קיווינו כי אך יבוא השלום, ותבוא יצעה וההצלה לנו, אך כיום אנו עומדים שוממים י.א. אכזבה.

קשה לנו לתאר שהעם הבריטי, שיצא למלחמת י.ב. בזכר להגן על האידיאלים היקרים ביותר של י.ס"ת, על החופש והחרות והצלת עמי העולם מן הבור, שדוקא העם הבריטי, לא ימלא את התקוות, ונז תלה בו כל הימים. אלפי יהודים נודדים עתה בכל י.א. אירופה, ערומים ומחוסרי כל, ונפשם ועיניהם י.א. לציון. האכזב אודים מוצלים אלה, שרק בדרך נס י.א. למלט את נפשם, האמנם אינם זכאים להגיע אל המבטחים האחרון שלהם?

יודעים אנו כי אנגליה נתונה עתה בסבך של בעיות י.א. בין המעצמות מתנהלת עתה האבקות קשה למצן י.א. השלום בעתיד. אך כלום לא הגיעה השעה כי י.א. הנעשים כיום למצן פתרון כל הבעיות הקשות, י.א. את יסודות השלום בעולם, יעשה גם המאמץ י.א. לפתרון הבעיה הכאובה, בעית עם ישראל בארצו? ארכו מאד ימי הצפיה. וכל דחיה נוספת בפתרון י.א. עלול להוסיף עוד סבך על הקיים. ולכן יש להמר י.א. קץ לדחיות ולשהיות האלו, בכדי לשים קץ לסבל י.א. הנגרם לעם ישראל.

סובסיסטים

ובתוך המערבולת הזאת של הידיעות הסותרות, י.א. עובדה אחת: החשיבות האסטרטגית של א"י גדלה י.א. משום שהיא עומדת להפך למרכז החשוב ביותר בריטניה במזרח התיכון, וכן למוצא העיקרי של הבריטי והאמריקאי לים התיכון. על חשיבותה האסטרטגית של א"י לגבי הקיסרות י.א. דברו וכתבו מזה עידן ועידנים. ברם, במלחמה י.א. החשיבות הזאת הלכה למעשה. א"י שמשה צומת י.א. החיוני ביותר לקיסרות הבריטית ולבנות בריטניה. י.א. תקופת החרום, עתידה א"י להפך למרכז היחיד. שקבעו פרשנים ועיתונאים בריטים חשובים, עומדים י.א. בריטניה לעזוב בעתיד הלא רחוק את מצרים, כפי י.א. בחוזה הבריטי-מצרי משנת 1936. אף הצבאות י.א.

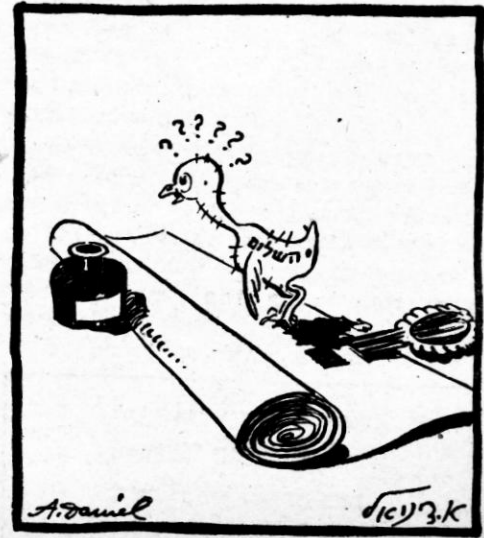
החונים בעיראק, סוריה והלבנון, יצטרכו לפנות אותן בהתאם להבטחה המפורשת שנתנה ע"י בריטניה, כי מיד אחרי תום המלחמה יפאן יעזבו צבאות בריטניה את הארצות האלו. יוצא אפוא שא"י תשאר המרכז האסטרטגי היחיד בכל המזרח הקרוב והתיכון, שצבא בריטי יכול לחנות בו ללא כל הגבלה. וכך תהפך א"י למעשה לבסיס הצבאי העיקרי של הקיסרות. שימש משענת להבטחת האינטרסים של הקיסרות בדרך להודו, וכן להגן על מעינות הנפט שבעיראק ואיראן.

אולם חשיבותה האסטרטגית של א"י גדלה ועצמה יותר, משום שהיא תשמש תחנת-יצוא אחרונה לנפט האמריקאי שיוורם מערב-סועודיה. דרך א"י עוברים כבר שני צנורות חשובים של נפט מעיראק, ועתה מתנהלות בלונדון שיחות חשובות בין נציגי בריטניה וארצות הברית להסדרת עניני הנפט בין שתי המעצמות האנגלו-סקסיות. וא"י תשמש לתחנה האחרונה של הנפט האמריקאי לאחר שיעבור מרחק של 2080 קמ"ר מהמפרץ הפרסי לים התיכון. צינור הנפט הזה יעבור מסועודיה לעבר-הירדן וא"י. כי זהו האזור המוגן והמובטח ביותר במזרח התיכון.

ואין ספק שהחשובים האסטרטגיים של בריטניה והאינטרסים של הנפט האמריקאי, יתנו את אותותם על קביעת גורל עתידה של א"י ועיצוב דמותה הפוליטית. הסופר הדיפלומטי של סוכנות "רויטר" קובע כאילו האינטרסים של הנפט האמריקאי במזרח התיכון הם בנגד גמור לתמיכה שהובטחה פעמים רבות מצד הממשלה האמריקאית למצן הציונות בא"י. אולם לדעתנו נגידו זה הוא מדומה.

אין זה סוד, כי הכרזת בלפור וההבטחה להקים את הבית הלאומי היהודי בא"י, שנתנה ע"י מדינאים בריטים חשובים במלחמה הקודמת, היתה מבוססת בעיקר על ההכרה כי הבית הלאומי היהודי, ישים משענת חשובה

לקראת השלום

אל נא תשכחו, גם הפעם, את הנוצה בשעת חתימה...

לקיסרות הבריטית במזרח הקרוב. הישוב העברי בארץ והתנועה הציונית, גילו הבנה והעריכו יפה את האינטרסים של בריטניה. חלקו של הישוב העברי במאמץ המלחמתי וכן במפעל הגיוס שמש הוכחה, עד כמה שהאינטרסים של העם העברי בארצו מותאמים לאינטרסים של הקיסרות. ואם בעבר כך, קל וחומר בעתיד. בכל השטח רחב הידים הזה שבין מדבר לוב והרי הטורוס, מעטים הם בני הברית שעמדו במבחן בשעות הקשות ביותר שהיו לקיסרות הבריטית. והישוב העברי, נמנה על המעטים האלה, שידע למלא את חובתו ותפקידו בנאמנות גמורה.

וכמובן שאף האינטרסים של הנפט שיש לארצות הברית במזרח, אינם בנגד להבטחות שניתנו לציונות ע"י החוגים האמריקאים. הדחליל הזה שתמיד רגילים להניף אותו לעניינו הוא בבחינת צל של דחליל. ערב-סועודיה מעונינת בארצות הברית במדה לא קטנה משארצות הברית מעונינות בנפט הסועודי. וכל ההכרזות כאילו ערב-סועודיה תבטל את הזכויות של הנפט, באם ממשלת ארצות הברית תקיים את ההבטחות שנתנה לציונות, הן מחוסרות תוכן ממשי. אף שני הטון לגבי בעיית סוריה והלבנון מוכיח כי כשאנגליה וארצות הברית, חושבות אחרת — משתנה גם הטון בקאהיר, דמשק ואף באיראד בירתו של אבן-סועוד.

אנו קובעים אפוא כי האינטרסים של הנפט הבריטי והאמריקאי וכן החישובים האסטרטגיים של הקיסרות הבריטית, לא רק שאינם עומדים בסתירה להבטחות שנתנו לעם היהודי להקים ביתו בארצו, אלא הם משלימים זה את זה. וכמובן שהפתרון צריך להיות לטובת הרחבתו והגדלתו של הישוב העברי אשר יישמש בן ברית נאמן ביום משר.

משפט ראשון של פושעי המלחמה

השבוע החל להתברר בלינבורג המשפט הראשון של פושעי המלחמה. יוסף קראמר, שר הטבחים של ברגן בלזן ואושוויצים, האיש שהוציא להורג אלפי אנשים חפים מפשע עומד עתה יחד עם פושעים אחרים שעסקו במלאכת-השמד, ונותנים דינם.

אם כי בני עמנו נמנו על הקרבנות בסך, של חיות טרף אלה, הרי פרשת הזוועות המוצגת בפני השופטים, מתוארת בצורה "כללית", וקרבותינו הם רק חלק מן הרשימה הכללית. כל המאמצים שנעשו ע"י מוסדות יהודים להופיע במשפטים אלה כתובעים כדי למסור בפני בתי הדין דין וחשבון מפורט על הזוועות שעברו במיוחד על בני עמנו, לא מצאו און קשבת. ואף כאן, מופיעים נציגי המוסדות היהודים כ"אורחים" ו"משקיפים".

אולם אם בעית דינם של שרי הטבחים האלה, תמצא את פתרונה, ושרי הטבחים ושואפי הדמים האלה, יבואו על עונשם, — הרי שאלה אחת טרם מצאה עד היום את פתרונה. שאלת גורלם ועתידם של אלה שהיו קרבנות לסדיסטים האלה, ושבדרך נס נשארו בחיים, אך עד היום הם מתגוררים במחנות המוות שחיו בהם בשנות הזוועה, ועד היום לא זכו להגאל. מפיהם פורצת יום יום השאלה: מתי יבוא סוף לעונינו ומתי נגאל מגיא ההריגה הזה?

והתשובה, כמובן עוד לא באה. ויש עוד בעיה קשה שעד היום לא נמצא פתרון לה. כוונתנו לשאלת הכרזת היינריך שנגול ונחמס. במשך כל השנים יצאנו ונכנסנו ונשאלנו ונשאלנו ונשאלנו ונשאלנו...

הר הזיתים בעבר ובהווה

**מחוצים לחוצים, סובלי מעם
בזונים גזונים, נחונים למרס...**
ישקעאל פארה נשן פתחם,
זה ניקחנו וזה יקחנו...

(רבי שלמה ג' גבירול)

הר הזיתים, או בשמו הארמי העתיק טור זיתא⁽¹⁾ הוא שלשלת של הרים גדולה, במזרח ירושלים המתפשטת מצפון לדרום בכיוון מקביל להר הבית. ההר הוא מערכות שונות של אבני גיר. במושג הרחב מקיף ההר הזיתים את הר המשחית (הר הרגו — בפי הנוצרים) — בדרום, ואת גבעת הצופים — בצפון. במושג המצומצם הוא מתחלק עלידי שקעיות שטחיות לארבע רמות. הרמה הגבוהה ביותר, היא אשר בצפון, גובהה 818 מטר.

שמו של ההר ידוע מתקופת התנ"ך והתלמוד. בזכריה יד 4 נאמר: ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם, ונבקע ההר והזיתים מחציו מזרחה וימה, גיא גדולה מאד, בפסקתא רבתי פרק לא נזכר: והקבה עושה להם, [למתי חזן לארץ], מחלות למשן, והם הולכים בהם, עד שהם באים תחת ההר הזיתים שביד שלום, והקבה עומד עליה, והוא נבקע והם עולים מתוכו. ההר נקרא בשם זה, על שום שבימי קדם היה נטוע עציונות. בימי הבית השתמשו בשמן הזית לצרכי בית המקדש; מאז הופעת הנצרות היו העצים האלה קדושים לנוצרים והשתמשו בשמן לצרכיהם הדתיים. נוסעים שונים, ציינו כי "עץ הזית, הוא ראש נטעותיו" של ההר⁽²⁾.

ב

לאחר חורבן הבית השני, היה הר הזיתים המרכז הלאומי הגדול ביותר של העם. אליו עלו מהגולה בימי חשיר לחוג בו בטכס מיוחד את חג הסוכות. במשך כל ימי החג חנו העולים בסוכותיהם אשר הקימו על הר הזיתים. רב האי גאון סדר שירים מיוחדים לכבוד מנהג זה, ואותם היו העולים מיוזמים לכבוד מנהג זה. בהקדמה של שבע פעמים; הקראים נהגו לעלות להר גם בחודשי תמוז ואב לקונן על חורבן הבית והעיר.

במקור עתיק מסופר: "רב האי ורב אביתר כהן צדק, היו בירושלים... בהר הזיתים... ורב האי היה עולה בכל שנה לירושלים מביבל והיה שם בחג הסוכות. כי היו מקיפין את הר הזיתים בהושענא רבא ד פעמים ואומרים מזמורים שסדר להם רב ה... ואמר... רב ה... אני מסהר את עצמי בהושענא רבה, אליה הולך עמי, ושאלתי לו: מתי יבוא המשיח? ואמר לי: כשיקיפו הר הזיתים עם כהנים"⁽³⁾.

בן מאיר, ראש ישיבת ארץ ישראל, מזכיר גם הוא מנהג זה. במכתבו לידידו בבגדאד משנת ד' תרפ"א (921) הוא כותב: "ותפלתנו עליכם תדירה, ועל זקני יקר שלכם, בהר הזיתים מול היכל ה... בקיבוץ כל ישראל לחג חג ה' — חג הסוכות"⁽⁴⁾.

ראשי עדת ירושלים בסוף המאה העשירית כותבים באגרתם אל הגולה: "בהר הזיתים, בהקבץ אחינו בני ישראל אל ירושלים בחדש תשרי, הוא ירח האיתנים, לציון אבנים לחונן עפרותיה... ומאת אלהינו היתה זאת כי הסה עלינו חסד לפני מלכות ישמעאל בעת אשר פשטה ידם ולכדו את ארץ הצבי מיד אדום ובאן ירושלים, היו עמם אנשים מבני ישראל... וקנו את ההר הזיתים אשר עמדה השכינה עליה... הוא המקום אשר נתפלל בו בימות החגים מול ד' ביום הושענא, ושם יברכו כל בית ישראל... לא היתה לנו יכולת לשבת עמם [עם הגויים] כי הם מטרירים הרבה והם חית קנה מתרפסים ברכי כסף, כקבר פתוח ה' — חג הסוכות"⁽⁵⁾.

1. עיין תרגום יב"ע, זכריה י"ד 4. בימים קדומים גם הערבים קראוהו בשם זה. כיום יקראו לו — גבל אסטור.
2. א. ש. הירשברג "בארץ המזרח" עמ' 404.
3. ספר "הסדרים", הוצאת מיקצי-נרדמים ס' תר"ל.
4. עיין ספר היובל לסוקולוב, עמ' 62.

גרובם, ולולי כן לא היינו יכולים לסובב על השערים ולעמוד על הר הזיתים להתפלל בקול רם ואין ממחה, וכל זה לא יעמוד אלא בשוחד הרבה" (אגרות א"י עמ' 51). הקראי סה אבן בצלית הכהן, כותב בסוף המאה העשירית אל אחיו הקראים שבגולה, כי בני מקרא, אל הר הזיתים עולים וצועקים, "ובחדש תמוז ואב יגדל המספר בירושלים... והאנשים והנשים באפר מתפלי שים, צמים ומתענים בלבוש שק, עולים אל הר הזיתים" (שם עמ' 61/63).

הראב"ד שחבר את "סדר הקבלה" בשנת ד' תתקכ"א (1161), כותב בסוף ספרו, בדבריו על הקראים: "ומעט מהם היו בארץ הצבי, וכשהיו ישראל חוגגים את חג הסוכות בהר הזיתים, היו חונים מחנות מחנות, אהבים, אלו את אלה, ומכריכים אלו את אלו, והמינים [הקראים] חונים נגדם כשני חשיפי צוים".

ג

העמק שנמצא בין הר הבית והר הזיתים, נקרא בפי היהודים עמק יהושפט. על פי מה שנאמר ביואל ד' 12: "יעורו ויעלו הגוים אל עמק יהושפט, כי שם אשב לשפט את כל הגוים מסביב". מקום זה שמש מקום קבורה ליהודי ירושלים. הנוסעים הקדומים מעידים ש"יש קברי ישראל בשפולי הר הזיתים, מלא וקצת בשפוע הר ירושלים". רבי עובדיה מברטנורא מספר במכתבו לאביו משנת רמ"ח: "ועמק יהושפט הוא עמק קטן מאד, בין הר הבית להר הזיתים, ושם קברות היהודים עתה. הקברים הישנים תחת הר הבית בשפוע אצל העמק והגיא ביניהם... ושם מתפללים בימי הצומות, והולכים לומר קינות בכל תשעה באב" (אגרות א"י עמ' 135).

לאחר תקופה קצרה, בשנת רפ"ב, כותב הנוסע האיטלקי ר' משה באסולה: "ירושלים היא בהר אחד, וכנגדה הר הזיתים ועמק צד ביניהם והוא עמק יהושפט, וידתי בה יש בראשה חצר חור גדול, ושם נראה כמין מערה אחרים ששם פי גיהנום נפתח לעתיד לבא ביום בא גוג: למטה מזה יש קברי ישראל בשפולי הר הזיתים — מלא וקצת בשפוע הר ירושלים... בתחתית הר הזיתים ראיתי מערת זכריה הנביא נאה מאד" (מסעות א"י עמ' 53).

בידינו ידיעות כי היהודים קברו בהר ציון את מתיהם עד סוף המאה הקודמת: הנוסע המפורסם א. ש. הירשברג כותב בספרו הנ"ל (עמ' 410): "היהודים [קוברים] במורד הר הזיתים המערבי משני עברי העמק מזה ומזה". ר' אשר ליב מבריסק שיגע להעתיק את המצבות שבהר הזיתים כותב בשנת תרס"א בהקדמתו לספרו "חלקת מחוקק" (עמ' 3): "ככלות הדפסת כל קברי ההר, אעתיק גם כל קברי שדה הר ציון שדות הקברות העתיקים מאד". והיום אין אפילו סימנים לקברים אלו.

ד

בשתי דרכים הציקו ערביי ירושלים לעדה היהודית בעלת האחויות בהר הזיתים: בגזולת את הקרקע ובשודם את המצבות:

1. בכל תקיפה ותקופה, קנו היהודים כבדת ארץ להרחיב את שדה הקברות, והנה קמו המוסלמים ושדדו אותה, "באמנם: ההר הטוב הזה קדוש ונורא מאד... ולדידהו לעון יחשב לקבור שם מתי ישראל", והוציאו את עצמות המתים מקבריהם. במאה ה"ט" כותב הנוסע ר' יצחק לטיף: "במהלך מעלה הזיתים עליתי הלון ובבנה... בית הקברות של יהודים נלקח מהיהודים שהיה בצדם ונתחלקו כמסחוי קשת, מכל מקום סמוך למקדש מתקברים" (אגרות א"י עמ' 97).

מעשים אלה נשנו פעמים אחדות, בשנת תקמ"ב מודיעים חכמי ירושלים: "צרות צרורות, אשכולות מרורות אין די באר [הקיפונן] מרשעת הגוים, עומדים עלינו למרסם בדמינו, עד אשר עלו על צוארינו עול החובות... כי זה רבות בשנים קנינו חלקת שדה לאחויות קבר בהר הזיתים, ונקברו שמה למאות ולאלפים רבני וגאוני עולם

ולזה"ה, ועל אלה חשכו עינינו בקום עלינו החטאים האלה בקשו נכלי דמות, המה באומרים: ההר הטוב הזה קדוש ונורא מאד, שמה קברו אלה אלפים נביאים ראשונים, ולדידהו לעון יחשב לקבור שם מתי ישראל, ופתחו כולם לחובה, לחטוטי שכבי לחושש בחזרה כל מקום אשר ימצא שם קבר ישראל, ולכל בית ישראל יגדל המספר, בוכה למשפחותיו, איככה נוכל וראינו ברעה הגדולה הזאת, והוצרכנו לבטל גזרתם בסך רב ועצום לכל אילי הארץ, ולא הונח לנו כי לא היו ימים מועטים ישובו רשעים לשאולה, להתעולל עלינו, ואין מידם נציל, כיא (= כי אם) במאמר המלך יר"ה (= ירום הודו) גזרו ומקימים לבטל את המעוררין, ולזה צריך הוצאה חירה להביא הדבר לידי גמל, ואפשר לומר ונקח, כי אין לנו חיים ברשעת הגוים, ועוד זאת אנו מוכרחים לקנות מקום מחדש לאחויות קבר... (ירושלים ללונדן כרך ו' עמ' 44).

2. לפי המקורות שהוזכרו, המקום העיקרי לקברות שניה העמק והר ציון וכיצד אבדו בכמה עשרות שנים כל המצבות והושמדו כל הקברים? תשובה עליך אנו מוצאים בדבריו של לונדן: "בתי הקברות באה"ק אינם גזורים בגדר עיר כי גם הישמעאלים יכבדו למאוד את בתי הקברות לעם ועם... האמונה היתרה הזאת — מוסף לונדן — ביקרת נפש הגוים תושבי הארץ, הסבה נזק לא מעט לחקירת קורות עיר קדשנו, כי הרבה מהפחלים יושבי הכפרים הסמוכים לבית החיים הכלם לא ידעו, לעבור חק קדושת המקום הזה ולגנוב הרבה מהמצבות העתיקות וישימון בכותל בתיהם... עד כי המצבה היחידה עתיקה הנמצאת כעת, איננה קדנה יותר משתי מאות שנים" (ירושלים כרך א' עמ' 57).

עוד בימי הבינים נהגו בני הכפרים הסמוכים לעשות כן. ר' בנימין מטנדילא רושם בספר מסעותיו: "בני אדום הורס" מן הקברים ובנוי מהם בתי' מן האבנים". ר' חיים הלוי הורוויץ מספר גם הוא בספרו "חבת יור" שלום: "ובס' עמק המלך בוקמת פ"ט כי: וייל: ותדע שבירושל' לא יש ציון על הקבר" כמו שיש בצפת, כי הגוים שבירושל' גזולי האבני' מן הקברי, ואין בונים בירושלים רק באבנים דקות, ואין מקום לכתוב עליהם כמו בצפת, ואין מקום קבר ניכר בירושלם רק על קבר זכרי הנביא וגם יד אבשלום... ואין עוד קבר בירושלם מסוים, עכ"ל (=עד כאן לשונו). ועתה הוא בתי פך— מעיר הורוויץ — בירושל' עושי ציון מאבנים גדולים ועבים אבן א' ע"ג כל אורך הקבר, וא"א להיוונו מנקומ" (נדפס: ירושלים, תר"ד, דף מ"ה ע"א).

הקונסול הבריטי בירושלים מספר בנכונותו בשנת 1853/6 כי "באמצעות 'החכם באשי', היו היהודים משלמים קצבה מיוחדת של מאה לירות לשנה לפלחים מכפר השלות שלא ייהרסו את הקברים בהר הזיתים" (פיין בזכרונותיו I, עמ' 118/9).

ה

כל עם ועם רואה חובה לאומית בשמירת המקומות הקדושים שלו. אך המצב אצלנו הוא אחר, אנחנו נוהגים תמיד לעשות ותורים:

1. בשנת תרצ"ח נהל ועד העדה הספרדית בירושלים משא ומתן עם השלטונות בדבר הקמת גדר לבית העלמין, החל מציון יד אבשלום לאורך נחל קדרון ועד קצה גבול ב"ע שבמורד. השלטונות נאותו לתת רשיון לבנין, אולם התנו שני תנאים: שיסודרו שני שבילים למעבר בשביל תושבי כפר השלות והשגדר תבנה רק מאבן, ועד העדה הסכים, מרצונו הטוב, לוותר על כל חלקת הקברים שבהר ציון ובנהל קדרון ואף לסדר את השבילים, על אף שיהרסו מאות קברים עתיקים, שרק בחלקם גלויים הם. בנין הגדר נתעכב לא בגלל סרובו של ועד העדה לוותר על נכס לאומי יקר, אלא משום שהעירייה לא הסכימה להענין גדר של ביטון וגם מפאת המחסור בכספים... אך הבנה הצליח, כנראה, ועד העדה להתגבר על הכשולים, ומה היה בסופו של דבר? הגדר הוקם מאבן וטיט: הקברים העתיקים אין רשומם ניכר; הגדר נבנה מאבני הקברים; האומה היקרה ניתנה לזרים; הועד שמש את בני הכפר הערבי שגזלו אותנו תמיד, בעשותו להם שבילים, והאם המצב שנתנה? לא ולא! הערבים ממשיכים

אחי, בני קהלת מונסטיר!

איש גדול בישראל? או שיש להם יום צום? וכשהיהודים ספרו להם על הידיעה העגומה שנתקבלה מ"פולשתינה" — שמעו הכפריים ונאלמו. ידוע ידעו הם שלא כדאי להרבות מלים. ולאחר הכעת תנחומים פרשו והלכו.

אחי היקרים, יהודי מונסטיר, תמיד כמהו לידיעות מארץ ישראל. מקטן ועד גדול היו ציונים טובים. השקל הצינוני היה לחם חוקם ותמיד תרמו ביד רחבה למען ציון. כי כיצד יתכן שיהודים המתפללים שלש פעמים ביום ומכרימים ומעלים על ראש שמחתם את ציון וירושלים שלא יהיו ציונים? כשהיו מופיעים שליחים מהישוב צר היה בית הכנסת הענקי מהכיל את ההמונים המתקהלים לשמוע דבר ארץ ישראל.

ג. גיורא

דור אובד (ממחזור ארגמן)

— פרטו על מנדולינה מן מור קינה עתיק.
— על חטא שלא חטאתי על נחם המעיין.

יצאתי לקראת מות פתח ופצוצה
עם רבבות פמני בני-מות פשוטה.

נאים ימי השקס. הם כמו משחק פשוט.
אך אחריתם נצחת: למות, למות, למות...

הם, אשר קראוני, לא חשו מאימה.
פי הפדור פגע רק פי. פי רחמי דומה.

— שפעו במנדולינה נגון קינה וכאב.
— על חטא שלא חטאתי אני מכה על לב.

בתם ימי הסער, בבוא יום השלום,
עליתי אל הקרת כמו אל החלום.

בלב כפר הפלא— עמוד האלמוני!
אלי! כל התפארת רק לכבודי אני?

אז באתי אל הבית, זה בית האלמנה:
— אין פת ולו כזית. בכי ותאנה.

— נגנו במנדולינה פמון-פזב מהיר!
— על חטא שלא חטאתי שלמתי רב-מחיר.

מחמוד גזולאן, וכלל רצועת קרקע והמערה שבתוכה אל תוך אחוזות, שבמורד כפר סילואן. בינתים נטע הערבי הנ"ל כמה עצי זית בשטח זה וגדר אותו כרכושו. המערה נמצאת מול ביה"ס הערבי שבכפר. בשנת תרפ"א נעשה ניסיון לבוא לידי הסכם עם הערבי ולתת לו פצוויים כדי 200 ל"ם למען יחזיר את הגולה שברשותו, אבל הענין הוות, ואלו שטפלו בדבר, חדלו ליחס חשיבות למקום. מעל-פתח המערה נמצאת עד היום כתבת חקוקה על סלע: "רבנו עובדיה".

אף מערכת בני חזיר מופקרת. הונחנו ערים כשכם וחברון; נקומות קדושי שבירי שלים ובשכל מקום נלקחו מאתנו ועתה הוד נטויה גם על השירי הזה.

בארציון העדה הספרדית בירושלים נמצאות למעלה משלוש מאות תעודות ופורמאנים על הר הזיתים וכפר השלות הכתובים ערבית, פרסית ותורכית. מדוע אין משתלמים לפענח את הכתוב בהם ולגלות את זכויותנו באדמות הללו? (אגב: בארציון אין אף מסמך כתוב עברית, היכן נעלמו כל המסמכים העבריים על העדה?) כלום אין מחובות הועד להגשים בלומרים לחקור את הבעיה הזאת? כלום שטחים אלה אינם בעלי ערך. אמנם אחרנו את המועד, עקב ההונחה שלנו, אולם, ע"י פעולה חדשה אפשר יהיה להציל משה.